

วิธีการปลูกถั่วลิสงหลังนาของเกษตรกร

3.1 การเก็บเกี่ยวข้าว

บริเวณที่เกษตรกรปลูกถั่วลิสงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาตอนและที่ดอนบางส่วน ดังนั้นข้าวที่ปลูกในที่นาตอนจึงเป็นพันธุ์ไวแสงอายุสั้น สามารถเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน การเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะใช้เคียวธรรมดาเกี่ยว ให้ตอสูงประมาณ 1 ฟุต หลังจากเกี่ยวข้าวแล้วก็จะวางข้าวตามคันนา หรือบางรายก็วางในนาข้าว บางรายจะตัดตอซึ่งให้เหลือเพียงระดับดิน ในรายที่ไม่ได้ตัดตอซึ่ง ก่อนการเตรียมดินปลูกถั่วลิสงเกษตรกรจะปล่อยควายเข้าไปกินตอซึ่ง

นอกจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วบางแปลงที่มีปออยู่เกษตรกรก็จะตัดในระยะเวลาใกล้เคียงกับการเกี่ยวข้าว และนำต้นปอสดไปแช่น้ำ เพื่อจะนำเอาไปลอกเอาเส้นใย

3.2 การเตรียมดิน

เกษตรกรจะไถที่นาทันทีที่เกี่ยวข้าวและปอเสร็จ ในขณะที่ดินยังมีความชื้นมากพอสมควร การไถมีลักษณะเหมือนกับการไถตะกั่ว ๆ ไปในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนขึ้นไถครั้งแรกจะมีขนาดใหญ่พอสมควร หลังจากไถเสร็จเกษตรกรจะคราดทันที โดยใช้ควายเทียม 2 ตัว และใช้คราดซึ่งมีลักษณะพิเศษกว่าคราดที่ใช้คราดนาทั่ว ๆ ไป คราดดังกล่าวทำด้วยไม้เนื้อแข็งไม่มีมือจับ มีคันตอกับแอกที่ผูกควาย คันคราดจะมีอยู่มากมายประมาณ 20 - 25 คัน คันคราดที่ติดต่อกับตัวคราดเอียงทำมุมประมาณ 45 องศา เมื่อจัดการเตรียมคราดเรียบร้อยแล้ว เกษตรกรก็จะขึ้นไปยืนบนตัวคราดและเริ่มทำการคราดดินไปเรื่อย ๆ จนก่อนขึ้นไถละเอียดพอสมควร มีข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งในการคราดของเกษตรกร คือ ก่อนขึ้นไถจะไม่พลิกกลับขึ้นมา ดังนั้นการคราดจะทำให้ดินละเอียดและทำให้เกิดลักษณะคลุมดินขึ้น และจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดินสามารถอุ้มน้ำได้นานกว่าปกติ เกษตรกรจะไถและคราดดินหลายครั้ง โดยเฉลี่ยประมาณ 3 - 4 ครั้ง จึงจะทำการปลูก อย่างไรก็ตามจากการสอบถามพบว่า เกษตรกรจะไถที่จนกว่าฝนจะหมด ไม่สามารถจะประมาณได้แน่ชัดว่าเมื่อไหร่จะไถและปลูกได้

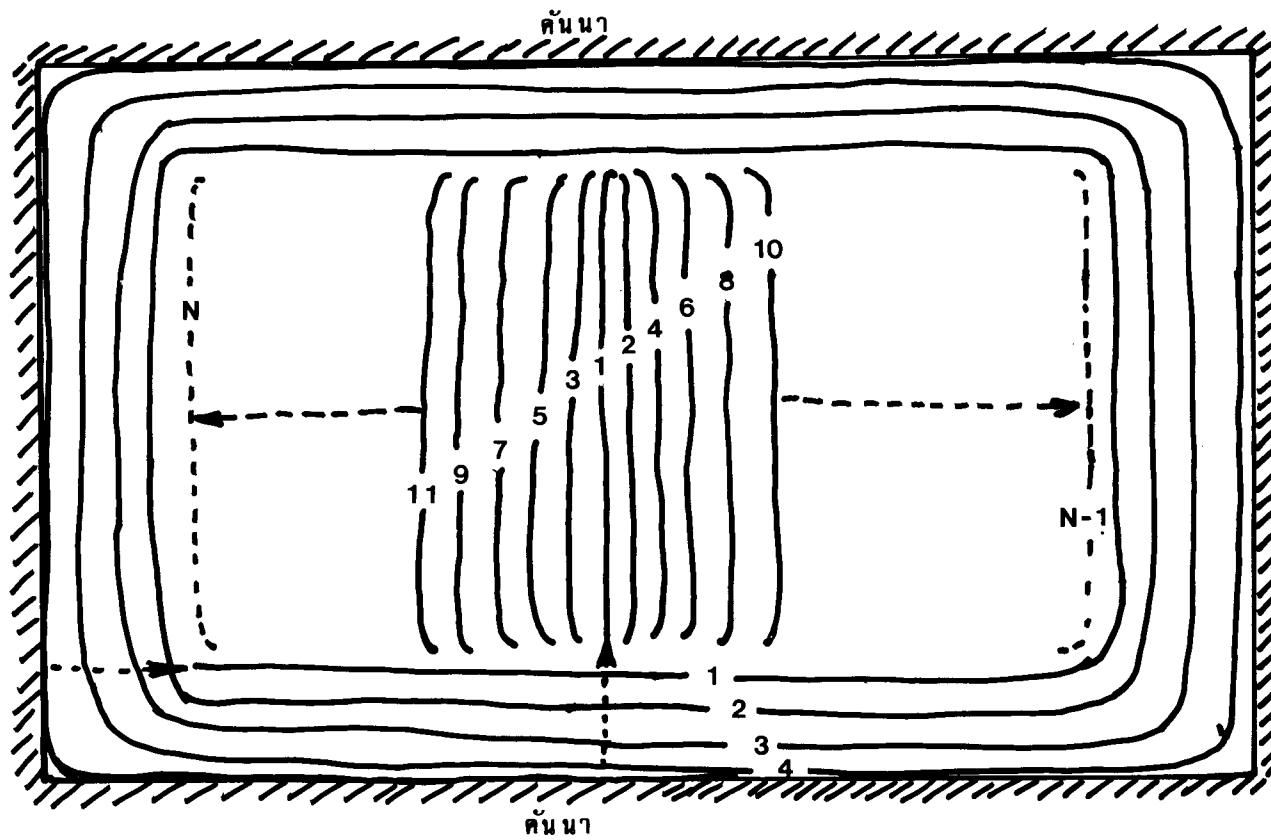
3.3 การปลูกถั่วลิสง

เกษตรกรจะปลูกถั่วลิสงเมื่อแน่ใจว่าฝนหมด ถ้ามีฝนจะทำให้หน้าดินแน่นต้นถั่วจะเจริญเติบโตและผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร ถ้าพิจารณาถึงโอกาสที่ฝนจะตกจากสถิติหน้าฝน เกษตรกรจะสามารถปลูกถั่วลิสงได้ตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายนถึงต้นธันวาคม จากการสอบถามพบว่าเกษตรกรจะไม่ปลูกถั่วลิสงถ้าเวลาล่าช้าถึงสัปดาห์ที่สองของเดือนธันวาคม

ก่อนปลูก 1 วัน เกษตรกรจะแช่เมล็ดไว้เพื่อให้เมล็ดมีความชื้นและงอกได้ดีสม่ำเสมอ วิธีการปลูกเกษตรกรใช้ควายเป็นเครื่องช่วยเปิดร่อง โดยจะเปิดร่องแรกตรงกลางผืนนา (รูปที่ 7) เป็นร่องเบอร์ (1) ตามรูป และจะมีคนคอยหยอดเมล็ดตามหลังในระยะห่างกันประมาณ 20-25 ซม. การหยอดเมล็ดในร่องนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ชุด คือ ชุดด้านใน (แถวแนวตั้งตามในรูป) และชุดด้านนอก (แถวขนานกับคันนาตลอดแถว) เกษตรกรจะหยอดเมล็ดในร่องที่ (1) จนหมดร่องตามในรูป ควายก็จะกลับมาเปิดร่องเบอร์ (2) และหยอดเมล็ดในร่อง (2) ขณะเดียวกันชี้ไถจากร่องที่ (2) จะพลิกกลับมากลบเมล็ด (อย่างหลวม ๆ) ในร่องที่ 1 การปลูกก็จะเป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ไปจนถึงร่องที่ (n) และ (n - 1) ตามในรูปในสองร่องนี้คนหยอดเมล็ดก็จะหยอดเมล็ดต่อไปจนหมด คนเปิดร่องก็จะมาเริ่มที่ร่อง (1) (แนวนอน) และหยอดเมล็ดตามหลังอีกเช่นเคย ชี้ไถในร่อง (1) จะกลบเมล็ดในร่อง (n) และ (n - 1) อีกจนหมดรอบ ๆ แปลงนา เกษตรกรก็จะทำเช่นร่อง (1) เรื่อยไปจนหมดสุดขอบแปลงนา ก็เป็นการสิ้นสุดการปลูกถั่วลิสง เมื่อปลูกเสร็จซึ่งดินจะครุกรวนมาก การไถปลูกของเกษตรกรจะใช้คนอย่างน้อย 2 คน ใช้เวลาปลูกประมาณ 3 - 4 ชม./ไร่ ซึ่งขึ้นอยู่กับการเตรียมดินว่าเตรียมได้ดีเพียงใด และความเร็วในการเดินของควาย

ความลึกในการปลูกโดยเฉลี่ยประมาณ 10 - 15 ซม. ซึ่งเป็นความลึกของไถควายที่จะลงไปได้ ความชื้นของดินี่ความลึกระดับนี้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยเฉพาะในตอนปลูกมีความชื้นสูงเหมาะสมสำหรับการงอกของเมล็ดถั่วลิสงอย่างยิ่ง นอกจากนี้ผิวหน้าดินเหนือเมล็ดก็ยังมีความชื้นและร่วนซุยไม่เป็นอุปสรรคต่อการงอกของเมล็ด

ขั้นตอนในการปลูกถั่วลิสงของเกษตรกรได้แสดงไว้ในรูปที่ 8 ซึ่งแสดงถึงการตัดสินใจ

รูปที่ 7 วิธีการไถดินปลูกถั่วลิสงโดยใช้ไถควายของเกษตรกรบ้านโคกบุ

ของเกษตรกรตั้งแต่เริ่มเกี่ยวข้าวจนถึงการเก็บเกี่ยวถั่วลิสง

3.4 การดูแลรักษาถั่วลิสงตลอดช่วงการเจริญเติบโต

หลังจากปลูกเสร็จแล้วเกษตรกรก็จะไม่มีการดูแลรักษาถั่วลิสงเลยไม่ว่าจะเป็นการพรุนดิน การคายหญ้า พ่นยาปราบศัตรูพืชหรืออื่น ๆ แม้ว่าไม่มีการบันทึกหรือสำรวจการระบาดของโรคแมลงถั่วลิสงในท้องถิ่นก็ตาม คณะทำงานพบว่าถั่วลิสงบางส่วนถูกทำลายโดยศัตรูพืช เช่น แมลงกัดกินใบ โรคใบจุด โรคราสนิม เป็นต้น นอกจากนี้ระหว่างที่ถั่วลิสงอยู่ในระยะลงเข็มและติดฝักอ่อน พบว่ามีการเข้าทำลายของโรค และ/หรือแมลงที่ปลายเข็ม โดยที่ปลายเข็มจะมีลักษณะเป็นสีดำ ส่วนฝักที่ถูกทำลายจะแสดงว่ากลายน้ำรอนลงที่ผิวของเปลือก มีลักษณะคล้ายแผลพุพอง หลังจากนั้นฝักก็จะกลายเป็นสีดำ และไม่ได้ผลผลิตในที่สุด คณะทำงานพบว่าแปลงของนายประถม แยมชู ซึ่งเป็นแปลงที่มีงานทดสอบอยู่ด้วยนั้น มีการระบาดของอาการดังกล่าวสูงมาก ผลผลิตอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จากการบอกเล่าของเกษตรกร อาการดังกล่าวจะพบเห็นมากถ้าปลูกในนาที่ลุ่มหรือในบริเวณที่มีน้ำขัง

ถ้าพิจารณาจากผลผลิตของถั่วลิสงทั้งหมดบ้านในสภาพดังกล่าวนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าสามารถที่จะเพิ่มผลผลิตได้อีก ถ้าเกษตรกรมีการดูแลรักษามากกว่านี้

3.5 การเก็บเกี่ยว

โดยทั่วไปเกษตรกรจะใช้มือถอนต้นถั่วลิสงทั้งต้น และนำมากองไว้เป็นกอง ๆ สำหรับในที่นี้เนื่องจากฝนตกหนักในช่วงก่อนเก็บเกี่ยว ทำให้หน้าดินแข็งและอัดแน่น ยากแก่การถอนต้นถั่วมาก เกษตรกรต้องใช้จอบขุดและวางกองเรียงเป็นกอง ๆ ทำให้เมล็ดบางส่วนยังตกค้างอยู่ในดินผลผลิตจึงไม่เต็มที่ควร ภาพที่ 1 แสดงการเก็บเกี่ยวถั่วลิสงของเกษตรกร

วิธีการปลิดถั่วลิสงก็ใช้วิธีที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป คือใช้มือปลิดฝักออกจากต้น ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจ้างแรงงานเด็ก (เพราะเป็นช่วงปิดภาคฤดูร้อนพอดี) มาช่วยในราคาปีละ 2 - 3 บาท เป็นค่าแรงปลิดหลังจากการปลิดแล้วเกษตรกรจะนำต้นถั่วทั้งกลับไปในแปลง บางรายก็กองสุมไว้ให้วัวควายกิน ภาพที่ 2 แสดงวิธีการปลิดถั่วลิสงของเกษตรกร

รูปที่ 8 ขั้นตอนในการปลูกถั่วลิสงหลังนาของเกษตรกรบ้านโคกบ. จ. สุรินทร์

ภาพที่ 1 การเก็บเกี่ยวถั่วลิสงของเกษตรกรบ้านโคกบุ มีนาคม 2526

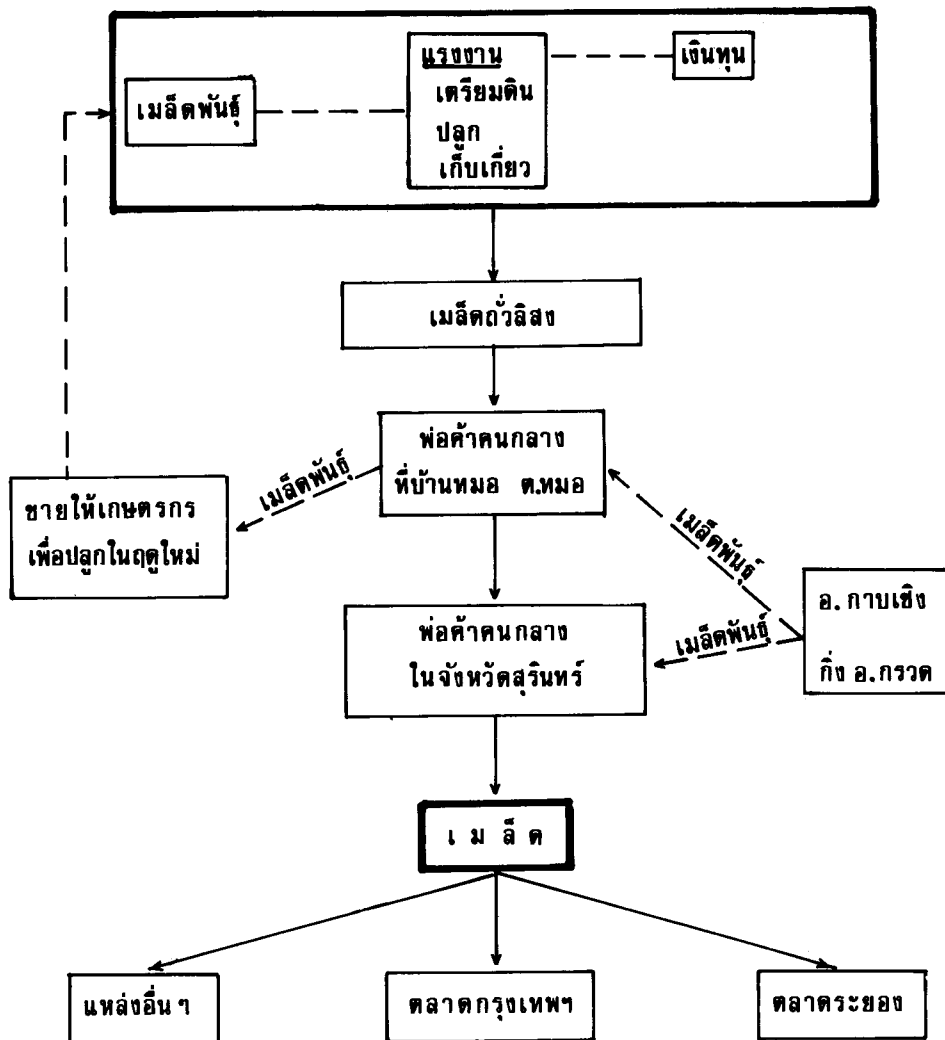

ภาพที่ 2 เกษตรกรกำลังปลิดถั่วลิสงในนา

หลังจากปลิดฝักออกแล้วเกษตรกรจะนำฝักถั่วลิสงไปตากประมาณ 2 - 3 แดด เพื่อรอพ่อกาคนกลางเข้ามารับซื้อ ในบางกรณีซึ่งพ่อกาเข้ามาในหมู่บ้านในเวลาที่จะปลิดฝักเสร็จก็ไม่ต้องตาก แต่สามารถขายในรูปฝักสดได้เลย เพราะการซื้อขายที่บ้านโคกบุญนิยมขายเป็นปี

3.6 การตลาดของถั่วลิสง

การรับซื้อถั่วลิสงซึ่งได้กล่าวมาข้างแล้วในข้อ 3.5 พ่อกาคนกลางเป็นคนที่บ้านหมอต.หมอ อ.ปราสาท เช่นกัน อยู่ห่างจากบ้านโคกบุญประมาณ 8 กม. เมื่อฤดูช่วงเก็บเกี่ยวถั่วลิสงพ่อกาจะเข้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน พ่อกาซื้อเป็นปีในราคาระยะ 60 บาท (ราคา ปี 2526, เมื่อตากแห้งจะได้ปีละ 7 - 7.4 กก.) เมื่อรับซื้อแล้วพ่อกาจะนำถั่วไปตากอีกในกรณีที่ยังไม่แห้งสนิท แล้วจึงนำส่งพ่อกาในอำเภอเมืองสุรินทร์ ซึ่งบางรายมีโรงสีเมล็ดถั่วลิสงด้วย หลังจากกระเทาะเมล็ดแล้ว ก็จะนำบรรจุกระสอบส่งไปยังกรุงเทพฯ รูปที่ 9 แสดงสภาวะตลาดถั่วลิสงในจังหวัดสุรินทร์

รูปที่ 9 สภาวะตลาดของถั่วลิสงใน จ.สุรินทร์